

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši števil. 173. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Lavoslav Novak — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek
: ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za petletno vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

V najhujšem ognju.

Avstrija — Rusija.

Cel teden se je bila ob gališki meji, med rekama Vislo in Dnjestrom doli do romunske meje, največja bitka, kar jih pozna svetovna zgodovina. Nasproti so si stale mogočne avstrijske in ruske čete na 500 km dolgi bojni črti. Na severu je bilo pa ravno tako dolgo bojišče med Nemci in Rusi.

Nemško-ruska bojna črta se je raztezala od Suvalkov na pruski meji proti Lomži severno od Varšave, na Novogeorgijevsk do mesta Kutne, severno od Lodza in na Petrokov, tedaj skozi rusko-Poljsko. Od tu naprej je pa šla avstrijsko-ruska bojna črta preko Konska vzhodno do Lublina, potem proti jugu na Zamostje in naprej doli čez reko Dnjester do Novoselice ob romunski meji.

General Dankl je v dveh bitkah premagal Ruse v vzhodni Prusiji pri Krasniku, Polihni in Goraju in ločil rusko desno krilo od središča ter približal se važni točki Holm. V Lvov so pripeljali med vjetniki veliko častnikov ruskega generalnega štaba.

Iz Lvova se poroča, da je bilo do sedaj vjetih 15.000 Rusov. Rusko desno krilo se umika, centrum ruske armade ima pa velikansko moč, vendar je upati, da bode dobro izdelani načrt našega generalnega štaba imel uspehe.

Iz Krakova poročajo: Avstrijske čete zasledujejo Ruse, ki beže proti Lublinu. Rusi so imeli velikanske izgube. Avstrijske čete so vjele več tisoč Rusov, zarubile 2 zastavi, več topov in strojnih pušk, kakor tudi ogromne množine municije. Avstrijska kavalerija zasleduje Ruse, ki v paniki beže, in jim prizadeva velikanske izgube. Zdi se, da Avstrijci kmalu zasedejo Lublin.

Sijajne so bile naše zmage pri Krasniku, dasiravno je bilo prodiranje jako težavno. Najprej so morali naši prebroditi veliko peščeno ozemlje, potem so prišli v hribovite kraje. Tu so bili Rusi skriti po gozdih, od koder so jih preganjali. Domače poljsko prebivalstvo je bilo našim vojakom jako prijazno. Naš armadni poveljnik je bil general konjenice Dankl. Ta je dne 26. avgusta to-le razglasil:

Armada je 23. in 24. avgusta v bitki pri Krasniku, Polihni in Goraju (jugovzhodno od Krasnika) sijajno prestala svoj krst v ognju. Vsi kori so vsled neustrašenosti krdel sovražnika prisilili, da se je umaknil. Kolikor je doslej znano, smo zaplenili 3 zastave, 28 topov in mnogo strojnih pušk ter zajeli nad 6000 vojnih vjetnikov. Iz vsega srca se zahvaljujem vsem pripadnikom armade za usluge, ki so jih storili našemu najvišjemu vrhovnemu vojnemu gospodarju in domovini. Pa tudi žalost nam polni srce. Mnogo naših tovarišev je umrlo na polju časti. Njih se spominjamo v tem slovesnem trenutku! Še imamo pred seboj težke boje in mnogo truda. Vrla armada — o tem sem prepričan — bo vse to premagala.

Tretji armadni zbor se je bojeval s hrabrostjo, ki nima primere v zgodovini. Naše izgube niso neznatne. — Naše čete so vjele veliko Rusov. Samo na Ogrskem je 8500 ruskih vjetnikov. Sijajno zmago je poleg Dankla dosegel general Auffenberg. — Boj pred Lvovom se nadaljuje. — Rusom poveljnik je general Rennenkampf, ki ima 400.000 mož.

Dne 2. septembra je namestnik šefa avstrijskega generalnega štaba pl. Höfer proglasil: „Sedemdnevna ljuta bitka v okolici Zamošč-Tišov se je končala včeraj s popolno zmago Auffenbergove armade. Vjeli smo velike čete sovražnikov in uplenili doslej 160 topov. Rusi se umičejo preko reke Bug. Tudi pri armadi Danklovi, ki sedaj napada Lublin, imamo neprestane uspehe. Vzhodna Galicija in Lvov sta še v naši posesti, vendar je pa tamkaj položaj proti mnogo močnejšemu ruskemu sunku zelo težaven.“ — Več mest v Avstriji in Nemčiji je vsled tega ugodnega poročila izobesilo zastave.

Nemčija — Rusija.

Velikansko zmago nad Rusi so dosegli Nemci v vzhodni Prusiji pri Neidenburgu, Gilgenburgu in Ortelsburgu pod vodstvom generalnega obersta pl. Hindenburga. Razbili so rusko armado obstoječo iz treh zborov in vjeli 70.000 Rusov, med njimi 300 častnikov, ter ves artilerijski material. Pobiti Rusi so se umaknili v močvirja pri Ortelsburgu.

Nemčija — Francoska.

Armada vojvode Albrehta Virtemberškega je preganjala premagane Francoze čez reki Semois in Mozo.

Armada nemškega prestolonaslednika je vzela trdnjavo Longwy.

Bavarski prestolonaslednik je odbil francoske napade pri Nancyju. Oberst Heeringen je pregnal Francoze iz Vogeov proti jugu in Alzacijo očistil sovražnika.

Francozi so bili tepeni od Nemcev na 500 km dolgi črti in so se morali umakniti. V Parizu je ljudstvo postalo nad vlado nevoljno, ker so se doslej vedno razširjala poročila, da Francozi napredujejo, zdaj se je pa naenkrat izvedelo, da se Nemci bližajo Parizu. Nastopilo je na Francoskem novo ministrstvo, ali novega poguma Francozi ne more vdahniti nihče. Prikazuje se uporni duh ne-le v Parizu, ampak tudi na kmetih.

Pariz je največja trdnjava sveta. Mesto je zavarovano z glavnim nasipom, ki je 10 m visok, in z jarkom, ki je širok 15 m. Okoli nasipa je 94 utrd, mimo katerih drži v krogu velika državna cestna železnica, dolga 33 km. Nasip ima 58 vrat, 12 prehodov za železnice, 3 zaseke, mimo katerih teče voda Seine in dva kanala. Starejši nasip meri v daljavi 15 km in ima 16 utrd. Tretji nasip, ki je najnovejši, leži od Pariza bolj proč in varuje mesto obstreljevanja. Parižani se hvalijo, da je Pariz tako dobro utrjen, da ga Nemci nikdar več ne bodo vzeli. Nasip ima 7 fortov prve in 26 fortov druge vrste ter 50 baterij. Utrjena črta ima v premeru od severa proti jugu 34 km in od vzhoda proti zahodu 45 km.

Francozi zbirajo svoje glavne čete na severu in hočejo preprečiti, da bi nemške čete, premagavši Belgijo, vdrle proti Parizu.

Armade generala Bülowa in generala barona Hausena so premagale 8 armadnih zborov francoskih in belgijskih čet. Bitka je trajala več dni med rekama Sambre in Moza blizu trdnjave Namur. Nemci so zmagali in so preganjali Francoze mimo Maubeuge. Namur je padel po dvodnevem obstreljevanju in potem se je pričel napad na Maubeuge.

Pri Saint-Quentinu je bila zbrana velika francoska armada, toda nemški generalni oberst pl. Bülow jo je premagal in zajel tudi en bataljon angleške pehote.

Armada vojvode Virtemberškega je prodrla čez Mozo proti Aisne ter vzela Fort les Ayvelles.

Armada nemškega prestolonaslednika je tudi šla čez Mozo, zavzela trdnjavo Montmedy ter zajela vso francosko posadko.

Čete bavarskega prestolonaslednika in generalnega obersta Heeringena imajo neprenehoma boje v francoski Lotaringiji.

Srednjo četo francoske armade, okoli 10 armadnih zborov, so dne 1. septembra med Reimsom in Verdunom vrgle nemške čete nazaj. Francoski napadi iz Verduna so bili odbiti. Nemški cesar je bil med bojem navzoč pri cesarjevičevi armadi in je ostal čez noč v sredi vojakov na francoskih tleh. — Padla je francoska trdnjava Givet. — Francozi so zapustili Lille. — Nekaj utrd pri Belfortu so Nemci že zavzeli.

Dne 1. septembra okoli osme ure zvečer se je pripeljal nemški aeroplan, iz katerega sta bili vrženi dve bombi. Prva bomba je povzročila le neznatno škodo, druga je pa padla na streho neke hiše, jo prebila in obležala v neki podstrešni sobi, ne da bi se bila razpočila.

Francoska vlada je izdala na prebivalstvo manifest, v katerem pravi, da se bo vojna na vseh straneh nadaljevala. Zato zapušča Pariz in si poišče kje zunaj Pariza nov sedež.

Pariz ima silno močne utrdbe okoli in okoli. Nemške armade so pa že prodrle blizu Pariza. Na več strani je že zveza Pariza s svetom pretrgana. Francoska vlada je pobegnila v Bordeaux.

V okolico Belforta blizu švicarske meje je Francoska prignala svoje črne tolpe iz Afrike.

Avstrija — Srbija.

Bolgarski brzojavni urad poroča iz Niša, da je v bitki pri Valjevu padlo 17.000 Srbov. V Belgradu je pomanjkanje živil. Stari konak je pogorel.

Avstrija — Črna Gora.

Črnogorci imajo za glavnega poveljnika ruskega generala Polapova, katerega podpirajo francoski, ruski in srbski častniki.

Avstrija — Angleška.

Angleži so pridržali 6 dni v Egiptu avstrijsko ladjo „Triest“ in so jo izpustili šele, ko je izločila tobak, riž in druga živila, o katerih so rekli Angleži, da spadajo pod kontrabant. Tako so pridržali tudi parnik „Marienbad“ in Lloydov parnik „Kerber“.

Nemčija — Belgija.

Nemški cesar je zapovedal mobilizirati črno vojno, ki bo služila za posadke v Belgiji.

Ko so Nemci zavzeli Bruselj, so naložili prebivalcem Bruslja veliko vojno kontribucijo. Župan je izjavil, da meščani ne bodo mogli plačati, in nato so Nemci pridržali kot talca dva bogata industrijca, Solvanya in Lamberta Rothschilda.

V Antwerpnu je mučen položaj, ker vlada prikriva poraze. Utegne v kratkem izbruhniti revolucija.

Trdnjava Antwerpen se je dobro pripravila za brambo, toda nemški zrakoplovi že plovejo nad njo in nemške čete jo obdajajo. Antwerpen je močna trdnjava; prebivalci so v velikem strahu, ker se bližajo naši veliki topovi.

Belgijska kraljica je s svojimi sinovi pobegnila v London.

Belgijci so zapustili mesto Mecheln.

Nemci so zasedli belgijsko kolonijo Kongo.

Nemčija — Angleška.

Nemški torpedni čoln „V 187“ je napadla angleško brodovje; da ni prišel sovražniku v pest, se je razstrelil in potopil.

Francozi in Angleži so zasedli nemško kolonijo Togo. Nemci so se hrabro branili pa so bili posekani.

Nemci so potopili dva angleška parnika in eno križarico v Ameriki.

Nemčija — Japonska.

Japonsko brodovje je bombardiralo Tsingtau, glavno mesto nemške vzhodno-azijske kolonije Kiau-čau. Tsingtau ima živeža za osem mesecev. Japonci menijo, da bode obleganje trajalo 3 mesece. Nemci so se pripravili za obleganje, ker so dobili od nemškega cesarja brzojavko, da naj se branijo do skrajnosti. Da bi se lažje branili, so požgali okoli mesta kitajske vasi.

Turčija in drugo.

Turki se pripravljajo na vojno proti Rusiji. — Nemški častniki in mornarji potujejo v Carigrad. — Bolgarija hoče ostati nevtralna. — V Romuniji je nad 400.000 mož pod orožjem. — V boju z Nemci je padel ruski general Samsonov.

Albanija.

Knez Wied je spoznal, da v Albaniji nič ne opravi, in se je od nje začasno poslovil. Pojde baje v Romunijo. Albanijo bodeta vladala sedaj albansko ministrstvo in kontrolna komisija.

Organizacija avstrijskih bojnih sil.

Na vseh štirih straneh sveta se borita Avstrija in nje zaveznica za svoj obstoj. Z napeto pozornostjo sledimo v duhu njunim armadam, ki se junaško bore in slavno zmagujejo na vseh bojiščih. Da bomo lažje presojali pomen bojov in zmag naše armade, navajamo danes v glavnih obrisih ureditev bojnih sil.

Naša skupna armada se deli v 15 zborov (c. in kr. vojska) s 102 polkoma pešcev, 15 polkov dragoncev, 16 polkov huzarjev, 13 polkov ulancev; zborom so prideleni tudi oddelki topništva, tren, lovski in pionijski bataljoni, železniški, telegrafski in sanitetni oddelki.

Poleg skupne c. in kr. armade ima vsaka državna polovica tudi svoje domobranstvo (ki je pri nas na isti stopnji dovršenosti kakor skupna armada in se lahko tudi zunaj državnih mej uporablja) in sicer c. kr. domobranstvo za avstrijsko (37 polkov) ter kr. ogrsko (28 polkov) za ogrsko polovico. Tudi domobranstvo ima nekaj svoje konjenice in svoje topništvo. — Bosna in Hercegovina dajeta državi 4 polke in en lovski bataljon. — Slovenski fantje in možje pripadajo 3. zboru, čigar poveljstvo je v Gradcu in sicer so uvrščeni v polke št. 7 (Celovec), 17 (Ljubljana), 27 (Gradec), 47 (Maribor), 87 (Celje), 97 (Trst), ki dobivajo novince iz ozemlja Štajerske, Koroške, Kranjske, Goriške, Istre in Trsta. — Hrvatje, naši junaški bratje, pripadajo 13. (zagrebškemu) zboru, s polki št. 53 (Zagreb), 96 (Karlovec), 79 (Otočac v Liki), 16 (Belovar v nekdanji Vojaški granici), 78 (Osek), 70 (Petrovaradin). Posebno slavna sta polka 79. in 16.; sploh pa velja kot zgodovinsko dejstvo, da so Hrvatje najboljši in najstrašnejši vojaki na svetu, kar so ponovno pokazali tudi v sedanjih bojih v Srbiji. Bosanci tvorijo 1. (Sarajevo), 2. (Banjaluka) in 3. (Dolnja Tuzla), Hercegovci pa 4. (Mostar) polk c. in kr. bosensko-hercegovinske vojske in en lovski bataljon. Lovski bataljoni, ki so deloma ali po večini slovenski, so 5. (Trbiž), 7. (Kanal), 9. (Beljak), 11. (Gradiška). — Če beremo o divizijah, o polkih, o baterijah, trenu itd., moramo razločevati, katere vrste orožju ti oddelki pripadajo.

Pehota se zaznamuje z izrazi: četa, stotnija, bataljon (prapor), polk, brigada. Brigada pehote obsega 2 polka, polk 4 bataljone (polki

domobranstva po 3 bataljone), bataljon 4 stotnije, stotnija 4 čete; toraj, ako šteje zdaj v vojski stotnija 250 mož, ima bataljon 1000, polk 4000 in brigada 8000 mož.

Lovci tvorijo stotnije, katerih štiri so en bataljon, ki je samostojen, ker polkov lovci nimajo. Vseh bataljonov je 32 in 4 polki tirolskih „cesarskih lovcev“.

Konjenica se deli v polke (konjeniške!), ti v divizije, te pa v švadron, ki pa razpadajo v voje ali čete in patrolje. En švadron šteje 150 konjenikov, 3 švadroni tvorijo 1 divizijo (t. j. 450), 2 diviziji pa 1 polk, t. j. 900 mož na konjih v 6 švadronov razdeljenih. Po opravi in oborožitvi se ločijo konjeniki v dragonce (iz avstrijskih dežel, izvzemši Galicijo in Bukovino), ulance (iz poljskih in rusinskih pokrajin — nosijo čapko in imajo sulice) ter huzarje (iz ogrskih pokrajin, so vsi „v žnorah“). Slovenski fantje so uvrščeni v 5. polk dragoncev.

Topništvo se deli v poljsko, gorsko in trdnjavsko; poljsko pa zopet v polke s topovi (Feld-Kanonen) in v polke z možnarji (Feld-Haubitzen). Prvih je 42, drugih 14. Razun teh polkov je še nekaj jahajočih topniških divizij, 9 težkih havbičnih divizij in 6 gorskih topniških polkov. Trdnjavsko topništvo obstoja iz šestih polkov in treh samostojnih bataljonov. Poljsko topništvo je razdeljeno (podobno kakor konjenica) v polke, ti v divizije, in te v baterije, ki imajo po 6 (jahajočih) do 8 (vozečih) topov, katere opravlja okoli 120 mož. Konjev spada k jahajoči bateriji okoli 230, k vozeči 150. Trdnjavski topničarski polki pa razpadajo kakor pehotni polki v bataljone (po 3) in ti v stotnije (po 4). Gorsko topništvo ima 6 polkov po 4 baterije. — Pijonirji tvorijo 15 samostojnih bataljonov po 5 stotnij (15. bataljon je v Pljuju ob Dravi).

Tren, ki skrbi, da dobe vojaki „vsak dan pol hleba in kar še treba“, tvori 3 trenske polke, ki so razdeljeni v 15 divizij in te v 123 švadronov.

Sanitetnih oddelkov je 27.

Armada ali vojska je samostojno krdelo s samostojno nalogo, ki družijo vseh vrst orožje pod enotnim vodstvom. Nastopajoča armada je lahko večja ali manjša, kakor pač njena naloga zahteva. Kot taka lahko nastopa že ena divizija (latinsko: divisio t. j. oddelek vojske), ki družijo 2 brigadi (4 polke) pešcev, primerno število konjenikov, lovcev, topništva, pijonirjev in tren v eno telo. Največja armada enota v miru, ki pogosto v vojski samostojno nastopa, je zbor ali kor (lat. corpus-telo, franc. corps, izgovori kôr). En kor obsega dve diviziji (8 polkov pehote) in potrebne oddelke drugih vrst orožja. Šteje okoli 36.000 mož in 10.000 konj; v vojnem času seveda naraste lahko tudi na 50.000 mož in več. V večjih odločilnih bitkah nastopa po več zborov v zvezi pod vodstvom armadnega poveljnika in njegovega štaba.

Mnogi se čudijo, da je šele zdaj prišlo v avstrorusski vojni do velikih bitk, čeprav so brali že pred tedni o prvih spopadih konjenišva. Toda pomisliti treba, da armade, ki obsegajo stotisoče in milijone, rabijo mnogo časa, preden najdejo primeren prostor, da se morejo razviti v bojno vrsto, in to razvijanje mas tudi dosti časa rabi, ker je od prave razvrstitve skoro največ odvisen končni uspeh.

Na poti v sovražnikovo deželo jezdijo naprej poizvedovalne patrolje. Kakih 15 kilom. za njimi se pomikajo močnejši oddelki konjenice. 20 do 30 km za njimi prodira glavna moč konjenišva, podprta z lovci, in šele 40 do 60 km za njimi se vale glavne sile pehote in topništva, za temi tren. Če bi toraj prve patrolje iz Trsta proti Celovcu prodirajoče armade vznemirjale že Kranj in okolico, bi glavna sila dospela s prvimi četami komaj do Št. Petra na Krasu.

Silna in številna je naša slavna armada. Kar pa je ravnotoliko vredno, je junaški duh, izborna disciplina, neomajna zvestoba do cesarja in ljubezen do naše skupne domovine, ki preveva našo armado. Ker se bori naša vojska za pravično stvar nasproti sovražnikom svete katoliške Cerkve, lahko trdno zaupamo v pomoč Vsemogočnega, ki je Gospod vojskinih trum in ki deli zmage.

Vizitnice, kuverte, pisemske papirje, računske zaključke ter sploh vsa v to stroko spadajoča dela izvršuje najličneje in ceno TISKARNA „TISK. DRUŠTVA“ V KRANJU

NOVIČAR.

Za papeža je izvoljen kardinal Jakob della Chiesa, nadškof v Bologni, rojen 21. novembra 1854, ki si je nadel ime Benedikt XV.

Naša hrabra „Zenta“, ki se je potopila, je zelo poškodovala veliko francosko oklopnico „Edgar Quinek“ in nekoliko še tri druge francoske ladje.

Naši ranjenci. Časniki poročajo, da so bili v boju z Rusi ranjeni polkovnik Adolf baron Stillfried pl. Rathenitz, poveljnik 17. (kranjskega) pešpolka. Šrapnel ga je ranil na desni roki. Z njim so pripeljali tudi polkovnega adjutanta Tomaža Klimmana in rezervnega častnika Jožefa Rapoža, ranjen je bil tudi v levo nogo Metod Pegan, brat dež. odbornika dr. Pegana. — Ranjen je bil tudi princ Hugo Thurn-Taxis.

Princesa Luiza Belgijska je dobila poziv, da naj v teku 24 ur Avstrijo zapusti.

Atentat na grofa Bobrinskega. Znani vseslovanski agitator grof Bobrinski je imel dne 31. avgusta v Kijevu pod milim nebom zborovanje, na katerem je ščuval proti Avstriji in Nemčiji. Naenkrat je nekdo izmed mnogobrojno zbrane množice dvakrat zapored z revolverjem nanj ustrelil in ga ranil. Grof Bobrinski se je zgrudil na tla, prestreljena so mu bila leva pljuča. Napadalec je bil ukrajinski dijak, katerega so prijeli. Zaprli so več dijakov, ki so bili z njim v zvezi.

Angleško brodovje. Ker sta angleškemu brodovju ušli nemški križarici „Goeben“ in „Breslau“, je bil admiral sir Milne odstavljen. Nad združenim angleškim in francoskim brodovjem v Sredozemskem morju je prevzel poveljstvo francoski admiral Boué de Lapeyrière.

Pomorska bitka pri Helgolandu. Dne 28. avgusta je v nemškem severomorskem zalivu pri Helgolandu del nemškega vojnega brodovja skupaj trčil z angleškim vojnim brodovjem. Nemška križarica „Ariadne“ se je brž spustila v boj, ko se je zaslislalo gromenje topov. Več močnejših angleških ladij je bruhalo ogenj na šibke nemške ladje. „Ariadne“ je kmalu dobila strel v prostor, kjer so kotli, polovica kotlov je postala nerabna in s tem se je tudi zmanjšala brzina ladje na polovico, na 11 milj na uro. Bilo je megleno in se ni dobro videlo. Zato se ni opazilo, koliko je sovražnih ladij. Križarka „Ariadne“ je začela goreti na zadnjem koncu in kmalu nato je bila vsa v ognju. Mornarji so še trikrat zaklicali „Hura“ cesarju, zapeli pesem „Nemčija nad vse!“ in ladja se je potopila. Nato sta se potopili še mali nemški križarki „Köln“ in „Mainz“ in torpedni čoln V, 187. „Ariadne“ je imela 10 topov in 269 mož posadke. Na križarkah „Köln“ in „Mainz“ je bilo 379 mož. Iz zadnjih dveh ladij so Angleži rešili devet častnikov in 81 mož. Angleške bojne ladje so bile „lionskega“ tipa, dobile so pa od nemških ladij, če tudi se nobena ni potopila, močne poškodbe.

Belgijsko mesto Löwen je zadela strašna usoda. Mesto je zasedlo nemško vojaštvo, a prebivalstvo se je spuntalo. Ko se je generalni štab odpravil na glavni trg, je naenkrat začelo civilno prebivalstvo na nemške vojske streljati. Padlo je pet nemških višjih častnikov in več vojakov. Nemci so začeli streljati nazaj in ubitih je bilo veliko ljudi, moških ženskih in otrok, vmes tudi dva duhovna. V nekem skladišču je eksplodiral bencin, začelo je v mestu goreti in končal je ogenj, kar niso razušili topovi. Mesto Löwen je bilo polno starih cerkva in umetnin, sedaj je vse skupaj velika razvalina. Vojno pravo tako govori, da civilno prebivalstvo na sovražnika streljati ne sme, ako strelja, ga zadene strašna kazen, sovražnik sme pokončiti ljudi in poslopja.

V Belgiji je bil postavljen guverner; belgijski časniki morajo izhajati v nemškem jeziku.

Na pruskih vseučiliščih vsled naredbe pruskega naučnega ministra Srbi, Rusi in Japonci ne bodo mogli biti več vpisani.

Jezuiti na Nemškem prej niso smeli opravljati duhovnega pastirstva, sedaj je pa vlada dovolila, da za čas vojne smejo jezuiti pomagati po vsi Nemčiji v duhovnem pastirstvu.

Kuga in kolera. V nekterih ruskih pokrajinah se že širi kolera in v angleški Indiji se je poleg kolere oglasila tudi kuga, ki jih je pokosila 182.

Petrograd. Car je izdal ukaz, da naj se St. Petersburg imenuje Petrograd.

Porotne sodnije so vsled vojne v Avstriji odpravljene do 1. julija 1915. Nadomestile so se z drugimi sodišči.

Pouk na srednjih šolah se bo pričel dne 16. septembra, če bo vse prav.

Svetovni mirovni kongres bi letos imel zborovati na Dunaju v dneh od 15. do 19. septembra. Za predsednika častnega odbora tega kongresa je bil že spomladi izvoljen avstrijski zunanji minister grof Berchtold, za sestanek zborovalcev so bili pa določeni prostori v palači zunanjega ministrstva na Dunaju. Sedaj, v času svetovne vojne, seveda še nič ne kaže, da bi se omenjeni prostori rabili že ta mesec v namen svetovnega mirovnega kongresa.

Dr. Zdešar v zaporu. Naš rojak dr. Anton Zdešar je nedavno potoval po Španskem z vizitatorjem avstrijske misijonske province. Ope-
ljala sta se iz Barcelone na neki laški ladji proti
domu. Ko je ladja pristala v Marseilu, so mo-
rali vsi potniki izstopiti. Kakih 70 moških so
Francozi po dolgem zasliševanju vtaknili v ječe.
Med njimi je več duhovnov in tudi dr. Zdešar.
Vizitatorja so izpustili in se je pripeljal v Ljub-
ljano, kjer je pripovedoval grozne reči o barbar-
stvu francoskega kulturnega naroda. Ženske so
kar besne in napadajo s kuhinjskimi noži, če vi-
dijo kje kakega Nemca ali Avstrijca.

Za narodni sklad poljski je daroval rim-
sko-katoliški škof dr. Pelczar v Przemyslu 2500 K.
Nadvojvoda Karol Štefan je pohvalil patriotizem
poljskih legij, ki so podrejene avstrijskemu ar-
madnemu komandu. Poljska mesta žrtvujejo ve-
likanske svote za narodne legije. Tudi državni
poslanec dr. Leo je dal 10.000 K.

Kranj. Vincencijeva družba v Kranju je do-
gradila letos v Kokrskem predmestju novo po-
slopje, s katerim je povečala svojo deklinsko si-
rotišnico. Dosedanja hiša, sezidana pred petimi
leti, je bolj majhna in bo služila za bivanje
usmiljenk, novo poslopje bo pa za sirote in za
učilnice. V zavodu bo imelo prostora kakih
60 sirot, ki se bodo jemale iz mesta in okraja.
Po sedanji hudi vojni pač sirot ne bo treba daleč
iskati. Zato je ravno prav prišlo, da se je zavod
povečal, kajti v prejšnji hiši je bilo prostora
komaj za 12 sirot. Nova hiša je krasna in prak-
tično zidana. Leži na mirnem, solnčnem kraju
in okoli je lep vrt. Spodaj ima svetle kleti. Tu
je peč za centralno kurjavo z razgretim zrakom.
Postavila je peč neka dunajska tvrdka. Te vrste
kurjave še nima Gorenjska; v higijeničnem oziru je
izvrstna. V pritličju ima hiša več sob, ki bodo slu-
žile za otroški vrtec, spalnico in bivališče sirot.
Tu je tudi obširna telovadnica. V prvem nad-
stropju, ki ima po ličnem mostiču zvezo s staro
hišo, je poleg učne sobe za ročna dela še troje
sob in krasna kapela. Za kapelo je napravil
umetnik Pengov v Ljubljani fin altar s čudovito
lepo podobo Brezmadežne. V kapeli je tudi sv.
Rešnje Telo. Kapela in sobe je slikar g. Stare iz
Ljubljane prav okusno poslikal, g. Kregar je pa
mojstrsko napravil kelih in drugo cerkveno opravo.
Zadnjo soboto so presvetili gospod knezoškof
ljubljanjski kapelo slovesno blagoslovili. Po bla-
goslovu so imeli primeren nagovor in sv. mašo.
Zbralo se je k slovesnosti veliko odličnega ob-
činstva. Opazili smo gg.: c. kr. okrajnega gla-
varja Schitnika, gimnazijskega ravnatelja Fajdiga,
c. kr. okr. šolskega nadzornika Simona, ces. svet-
nika Šavnika ter brez števila gospej in gospodičen
iz mesta. Po sv. maši so se gojenke in sirote v
telovadnici Presvetlemu in vsem dobrotnikom v
vezani besedi prav prisrčno zahvalile. Zavod
stoji in bo lahko mnogo koristil! Bog daj Vin-
cencijevi družbi mnogo blagih dobrotnikov, da
bode družba mogla poravnati dolgove in imela
sredstev za vzdrževanje sirot. V kapeli se bo
molilo za dobrotnike.

Zaročil se je v Kranju g. Karol Win-
discher z gospodično Katico Jurič iz Celja. Če-
stitamo!

Velikodušni darovi. G. Vinko Majdič v
Kranju je zopet daroval za vojaške namene
3000 K, skupaj 9000 K. G. Fuchs v Preddvoru
je pa daroval 10.000 K.

Postopač Leopold Žankar v Kranju, ki
je Fusijeve konje pognal v Savo in svojo mater
oklal, je včeraj prišel iz zaporu. Ko je razgrajal
po mestu, so ga vrgli v „špekhamro“. Ko je
mestni nočni stražnik prišel k njemu v zapor, ga
je Žankar sunil z nožem pod rebra.

**Ureditev vzajemne pomoči za jesensko
vprežno poljsko delo** je prevzela c. kr. kme-
tijska družba v Ljubljani in pri njej naj se zgla-
si vsak, kdor prevzame delo z upreženo živino za
jesensko setev, oziroma tisti kmetovalci, ki po-
moči z upreženo živino za poljska dela potre-
bujejo.

Zoper alkohol. Ogrsko notranje ministr-
stvo je prepovedalo dajati na postajah vojakom
alkoholne pijače. Ista prepoved je bila že prej
izdana na Nemškem.

Železniški vlaki odhajajo iz Kranja v
Ljubljano jutraj ob 6:52, dopoldne 10:33 in
zvečer 7:33. Iz Ljubljane na Gorenjsko pa od-
haja vlak jutraj 6. uri, dopoldne 11:30 in zvečer
10:01. Vlaki vozijo zopet z navadno brzino. Iz
Kranja v Tržič vozita vlaka ob 7:10 jutraj in
6:20 zvečer.

Poštne zveze. Od 1. septembra t. l. vozijo
pošto iz Kranja sledeči vlaki in sicer proti Trbi-
žu: ob 6:56 jutraj, 12:32 in zvečer ob 10:53;
proti Ljubljani jutraj ob 6:52, 10:33 in 7:33
zvečer. Proti Tržiču jutraj ob 7:10 in zvečer
7:40, iz Tržiča pa ob 5:56 jutraj ter ob 6:20
zvečer. Posebno se opozarja na vlak, kateri vozi
proti Ljubljani ob 10:33 dopoldne, ker je temu
vlak sedaj vdelen vojni poštni urad, kar preje
ni bilo. S tem vlakom odposlane pošiljke imajo
ne le ugodne zveze proti Trstu in Dunaju, temuč
se vsa pošta od tega vlaka tudi v Ljubljani še
isti dan dostavlja, kar doslej ni bilo. Za ta vlak
se morajo poštne pošiljke najkasneje do 1/10.

ure dopoldne poštnemu uradu predati. Popoldne
ne pride noben vlak, toraj se zadnjikrat po Kra-
nju pošta dostavlja od opoldanskega vlaka.

**Poizvedovalni urad (Auskunftsbureau)
VI. Dreihufeisengasse 4 (Kriegsschule)** daje
na pismena in telegrafična vprašanja po nahaja-
lišču ranjenih in obolelih vojakov pismene in
telegrafične odgovore. Ti odgovori služijo svoj-
cem bolnikov v toliko, da stopijo lahko v nepo-
sreden stik z ranjenci. Ustna pojasnila se na-
čelno ne dajejo. Vprašanja, ki naj bodo razločno
pisana, naj se omeje na natančno navedbo pri-
imka in krstnega imena, stopinjo (šaržo), regi-
ment, kompanijo (eskadron, baterijo itd.) številko
voja (Zug). Za vprašanja so primerne takozvane
poizvedovalne karte Rdečega križa (dopisnice z
odgovorom), ki jih prodajajo poštni uradi po
5 v. Za telegrafične odgovore se plača naprej
povratno pošto, najmanj 1 K 10 v za 18 besed
in listek [blanket].

**Pouk, kako se obvarovati nalezljivih
bolezni.** Zastop zdravstvenega okrožja v Kranju
je izdal splošno razumljivo poučilo o koleri in
in kako se je ravnati za časa kolere, legarja in
grize. To tiskovino je natisnilo „Tiskovno dru-
štvo“ v Kranju. Priporoča se tudi drugim zasto-
pom zdravstvenih okrožij, da se obrnejo glede
izdaje tega poučila na našo tiskarno.

Lepo priznanje od strani drugovercev.
Pokojni papež Pij X. je bil spoštovan ne-le od
katoličanov, ampak čislán tudi od protestantov.
List nemške vlade, „Norddeutsche allgemaine
Zeitung“, ki ima za urednika protestanta, je pri-
nesel po smrti papeža Pija X. te-le besede: „Smrt
papeževa je katoliškemu krščanstvu vzela časti
vrednega poglavarja in je naše katoliške sodržav-
ljane globoko užalostila. Ko je bil Pij X. izvoljen
za naslednika Leonu XIII., je bil sam nad tem
najbolj osupnjen. Pri ponižnosti, katero je vedno
kazal tudi kot patrijarh v Benetkah, je bila pač
daleč proč od njegovega srca misel, da bi kdaj
zasedel prestol sv. Petra, četudi je Leon XIII. več-
krat omenil, da bode vredni njegov naslednik.
Pij X. je vladal nekaj nad 11 let. Ves ta čas je
bil v prijateljskih razmerah do nemškega cesarja
in je večkrat izrazil svoje zadovoljstvo glede po-
ložaja katoliške cerkve v Nemčiji. V zasebnem
življenju se je pokojni papež odlikoval po svoji
pobožnosti, strogosti in pravni pojmovanju, po
svoji dobroti, milobi in vedrosti srca. S
Pijem X. je umrl papež, čigar spomin bode go-
tovo v visoki meri spoštovan pri vseh vernikih.“

Bog kaznuje! Odkar svet stoji, je pri vseh
narodih globoko ukoreninjena misel, da z vojskami
Bog kaznuje hudobni svet. Tudi dandanes ni
treba veliko okoli iskati, da pridemo do te misli.
Moralna pokvarjenost in besno brezboštvo sta
zadnja leta imela po Evropi svoj veliki ples. Kdo
naj to utaji? Naš list je večkrat omenil, da Fran-
coska gnije. Sedanji porazi dokazujejo istotako,
da francoska kri ni zdrava. Ali se pa ni inteli-
genca na Ruskem in Srbskem, pa tudi drugod,
že zelo pofrancosila? Je li to slučaj, da se je
največja gniloba začela izrezavati najprej in z
največjim nožem? Usoda seka naprej in nič je
ne more zadržati. Računi o moči železobetonskih
zidov kažejo učenim inženirjem same ničle. Ve-
lika ničla je pa tudi kultura brez Boga; zrako-
plov je, ki se razpoči v višavi. Kaj koristi danes vsa
francoska kultura, ki je odstavila Boga? Iz Pa-
riza so se širili izprijeni romani, bogoskrunske
gledališke igre, polzki filmi za kinematografe,
bedaste mode, ki požirajo milijone, mehkužni
kabareti ter razni elastični izdeiki za decimiranje
človeškega rodu. Sedaj gredo nad Pariz drugače-
ne iznajdbe: topovi, katerih eden stane milijon,
in 42 centimeterske kroglice hite na svoj mašče-
valni pohod. Te kroglice lete visoko. Znaniti bodo
dvignile človeštvu zavest in ga spravile do pre-
pričanja, da je nekdo še višje. Ta je, ki reže
in celi.

Razglas. Zakon z dne 26. decembra 1912
drž. zak. št. 236 du. a tako dolžnost osebnega
službovanja za vojne namene, kakor tudi obseg
v katerem ima prebivalstvo dolžnost prepuščati
v vojne svrhe premične in nepremične reči (vo-
zila, navadna in motorna) živali, klajo, živež, na-
turalno preskrbo, zemljišča itd., in se podvreči

gotovim gospodarskim omejitvam v prid vojne.
Odškodnino za oprave in dajatve, priskrbljene
na podstavi tega zakona, in odškodbo za priza-
deto škodo je po možnosti izplačevati v gotovini.
Ako bi ne bilo mogoče takoj plačati, je treba
priskrbo vojne oprave in dajatve pismeno kviti-
rati. Na podlagi te pobotnice lahko priskrbnik
dokaže svojo pravico po § 33. zakona o vojnih
dajatvah in opravah, ako se ni že prej plačalo.
Ako se povračilo za vojno opravo ali dajatev ali
odškodnina za povzročeno škodo ni poravnala,
ali ako tisti, ki priskrbi opravo ali dajatev s pri-
sojenim povračilom ali odškodnino ni zadovo-
ljen, ima pravico svoje zahteve zglašiti pri pri-
stojnem občinskem predstojništvu pismeno ali
ustno v šestih mesecih, računaje od dne, ka-
terega se je objavilo, da je nehala dolžnost voj-
nih oprav in dajatev. To velja tudi glede nazna-
njanja ali dokazovanja zahtev preskrbe za osebna
službovanja za vojne namene vopoklicanih in za
njihove ostale (vdove, sirote) O zglašitvi za-
htevah poizvedujejo okrajne komisije, ki se po-
stavljajo za politične okraje; odloči pa komisija
pri ministrstvu za deželno brambo. Ker se je
okrajna komisija v Kranju že sestavila, se mo-
rejo zadevne odškodninske zahteve že priglaševati.
Okrajna komisija je sestavljena iz okrajnega
glavarja kot predsednika, dveh zaupnikov občin,
enega finančnega uradnika in zastopnika vojsva.
C. kr. okrajno glavarstvo v Kranju, dne 28. av-
gusta 1914.

ZADNJE VESTI.

**Brezuspešen napad francoskega bro-
dovja na Kotor.** Dunaj, 3. septembra. Uradno
se razglša: Dne 1. septembra ob 9. uri zjutraj
se je pojavilo na veliki daljavi pred vhomom v
kotsko luko francosko sredozemsko morskno
brodovje, obstoječe iz 16 velikih enot (oklopnih
in križaric) in velikega števila torpedovk. Fran-
cosko bojno brodovje je oddalo 40 strelav moč-
nega kalibra za zastareli fort na vrhu d'Ostro, ne
da bi ondote utrdbe kaj poškodovalo. Od po-
sadke so bili trije možje lahko ranjeni. Nato je
plulo francosko brodovje nekaj časa v severno-
zahodni smeri in se je nato obrnilo proti jugu,
navidezno kakor bi Adrijno zopet zapustilo. Gre
se torej očitno za brezuspešno demonstracijo
francoskih bojnih moči na naši južni obali.

Bitke, ki so se razvile na ruskem bojišču,
vojske še niso odločile. Na zahodnem krilu pro-
dirajo naši v sovražnikovo ozemlje, v vzhodni
Galaciji branijo naši domačo zemljo proti pre-
moči sovražnikov. Iz okrožja armad Dankla in
Auffenberga so naši odpeljali 11.000 vjetnikov;
naznanjenih je zopet 7000 vjetnikov. V bitki pri
Bnevi so naši vzeli Rusom 200 topov in mnogo
tajnih spisov. Sovražnik se pred armadama Dankla
in Auffenberga umika na celi črti, ter ga naši
armadi zasledujeta. — Vsega skupaj so sedaj
naši vzeli Rusom 516 topov.

Pozor! Iz Kotora pride na Kranjsko več
žensk, ker so od ondod morale pobegniti zaradi
vojne. V Kranj in okolico jih pride 70. Ženske
bodo pri nas rade delale. Kdor jih kaj potrebuje,
naj se oglasi pri c. kr. okr. glavarstvu v Kranju.

Svarilo.

Svarimo pred neko osebo pod imenom
Franciška Jocif, ki po vaseh kupuje piške.

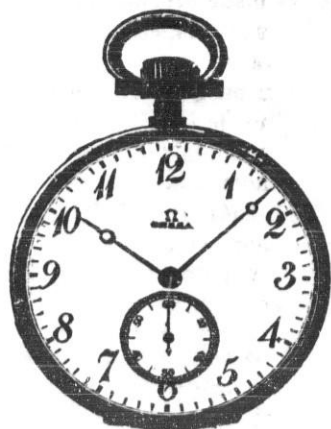
Za dolgove te osebe ni nihče plačnik.

Janez Jocif in Jos. Weinberger.

Sprejme se

trgovski pomočnik
tako pod zelo ugodnimi pogoji.

Natančneje pri upravi „Gorenjca“.

Najbolje in najceneje se kupi
:: :: pri tvrdki :: ::

RUDOLF RUS

urar v Kranju

poleg lekarne. Ustanovljeno l. 1885.

Prva in največja zaloga ur, zlat-
nine in srebrnine. Strogo solidna in po-
štena postrežba. — Ceniki zastoj in poštne prosti.

PISARNA
za urejevanje splošnih
gospodarskih zadev
J. Rozman, Kranj.

I. Denarni promet: Izposlovanje posojil v vseh oblikah. — Prevzem kapitalij in njih pupilarnovarno nalaganje. — Ranžiranje insolvent. — Eskont menic. — Nakup in prodaja državnih vrednostnih papirjev. — Izdaja uradnih borznih kurzov.

II. Informacijske zadeve: Izdaja trgovskih in obrtnih informacij ter naslovov dobaviteljev in odjemalcev za vse blagovne stroke.

III. Izterjevanje terjatev: Izterjevanje trgovskih in obrtnih terjatev. — Iakaso menic.

IV. Promet z nepremičninami: Posredovanje pri nakupu, prodaji in zamenjavi nepremičnin, industrijskih, trgovskih in obrtnih podjetij.

V. Tehnično-komerc. zadeve: Nakup in prodaja industrijskih, obrtnih in poljedelskih strojev vseh sistemov. — Oprema celih delavnic. — Instalacije. — Načrti in proračuni.

VI. Strokovni nasveti v vseh navedenih zadevah. — Prospekti na razpolago. 129 52—41

Razširjajte „Gorenjca“!

**Zobozdravniški in
zobotehniški atelje**

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in **Fr. Holzhaeker**, konc. zobotehnik

V KRANJU

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža.

Zobozdravniška ordinacija
do preklica samo od 9.—10. ure dopoldne.

Dr. Globočnik ni k vojakom poklican in zdravi nadalje. 16 52—29

Vina!

Prisna naravna.

Vina!

R. Marenčič, Kranj

Na debelo liter 36 v, 44 v,
48 v, 60 v.

Vina!

Vzorci na željo zastoj in poštne prosto.

Vina!

24 68

Ivan Levičnik

Očala in ščipalnike
vsake vrste
po zelo nizkih cenah.

Popravila izvršuje
točno in solidno.

urpar in trgovec v Kranju,
v g. dr. Štempiharjevi hiši.

**Največja zaloga ur,
zlatnine in srebrnine**

Najnižje cene brez konkurence. :: Solidna postrežba.

5 52—36

August Agnola
Ljubljana, Dunajska cesta
št. 11 (poleg Figovca)

priporoča svojo veliko zalogo
**stekla, porcelana, svetilk,
okviru, ogledal, šip i. t. d.**
kakor tudi vse druge v to
stroko spadajoče predmete.
**Prezema zastekljenje no-
vih stamb, slikanje na ste-
klo in umetno steklarstvo.**

Teodor Korn

pokrivalec streh, klepar ter vpeljevalec
vodovodov

Ljubljana, Poljanska cesta 8

priporoča se p. n. občinstvu za izvrševanje vsa-
kovrstnih **kleparskih del in po-
krivanje streh** z angleškim, fran-
coskim in tuzemskim škrljem, z azbest-cementnim
škrljem „Eternit“, dalje z izbočeno in ploščnato
opeko, lesnocementno in strešno lepenko. Vsa
stavbinska in galanterijska kleparska dela v pri-
znano solidni izvršitvi. Popravila točno in ceno.
Proračuni brezplačno in poštne prosto.

Podružnica v Trstu, Via Miramare št 71,
ki jo vodi poslovodja g. Franjo Jenko.

6 52—36

Priložnostni nakup!

Ravnokar je dospela velika množina dobrih, trpežnih in elegantnih
moških, ženskih in otročjih čevljev.

Cene brez konkurence!

IVAN SAVNIK, Kranj.